

ВЕЋУ ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИХ СТУДИЈА УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ

Катарина Рогановић, дипломирани дизајнер ентеријера и намештаја и мастер примењени сликар, студент интердисциплинарних докторских уметничких студија Универзитета уметности на студијском програму Вишемедијска уметност, завршила је свој докторски уметнички пројекат под насловом **Музеј изгубљеног детињства**, уз ментора Светозара Рапајића, професора емеритуса. Пројекат се састоји од изложбе, отворене 28 фебруара 2019 године у Малој галерији Павиљона „Цвијета Зузорић“ и писаног рада.

На основу предлога ментора Веће интердисциплинарних студија је 14 марта 2019 године именовало комисију за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Катарине Рогановић у саставу:

Иван Правдић, доктор уметности, редовни професор Академије уметности у Новом Саду,

Светлана Савић, доктор уметности, ванредни професор Факултета музичке уметности,

Здравко Јоксимовић, доктор уметности, редовни професор Факултета ликовних уметности,

Ана Гњатовић, доктор уметности, ванредни професор Факултета уметности Универзитета у Приштини – Косовска Митровица – Звечан,

Светозар Рапајић, професор емеритус Универзитета уметности, ментор.

На основу увида у изведбени и у писани део докторског уметничког пројекта Катарине Рогановић комисија подноси Већу интердисциплинарних студија и Сенату Универзитета уметности следећи

ИЗВЕШТАЈ

Биографски подаци

Катарина Рогановић је рођена 1988 године у Ужицу. У Београду је завршила основну огледну школу „Владислав Рибникар“ 2004 године и Осму београдску гимназију, друштвено-језички смер 2007 године. Дипломирала је основне студије 2012 године на Факултету примењених уметности на студијском програму дизајна ентеријера и намештаја. 2013 године је стекла мастер диплому Факултета примењених уметности на програму примењеног сликарства завршним радом „Поглед у унутрашње“ под менторством професора Мирослава Лазовића. Излагала је на бројним колективним изложбама у земљи и иностранству. Усавршавала се стручно у Либану, Португалу и Француској. Креативни је директор у организацији MEDS (Meetings of design students) Tara Ground:zero. Мајка је два сина. Живи и ради у Београду.

Њена професионална биографија обухвата следеће ставке:

2010-2011 – Рестаурација намештаја у Атељеу ФАБРИКА у Тулону (Француска);

2012 – Излагање у оквиру изложбе „Диплома“ ФПУ, Музеј примењене уметности;

2012 – Учешће у поставци ФПУ на сајму намештаја у Београду;

2012 – Пројекат и реализација дизајна кафића „Врачар“ у Београду;

2013 – Учешће на сајму камена у Крагујевцу у оквиру изложбе „Камен и архитектура у уметности“;

2013 – Уметничко-дизајнерска радионица и колектива изложба MEDS Reaction, Лисабон, Португалија, учесник на репарацији старе калдрме;

2014 – Мастер изложба Факултета примењених уметности „Диплома“, Дом омладине, Београд;

2014 – Учешће на изложби „Камен и архитектура у уметности“, Уметнички центар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, Београд

2014 – Пројекат израде и монтажа витража великог формата у јавном простору „Поглед у унутрашње“, Врачар, Београд;

2014 – Пројекат и реализација ентеријера приватног стана на Вождовцу, улица Војводе Степе;

2015 – MEDS Tara ground Zero, креативни дизајнер међународне дизајнерске радионице у Националном парку Тара;

2015 – Учешће у изложби „Од скице до реализације“, Студентски културни центар, Београд

2015 – Међународни конкурс Think Public Space, Загреб, Хрватска – похвала;

2015 – Осликавање капеле Каран, Ужице, фрескописање и мозаици;

2016 – Фестивал Девет – Београд;

2017 – Фестум, Дигитална галерија Коларчеве задужбине, Београд;

2018 – Београдски фестивал мозаика, Кућа легата, Београд;

2019 – Музеј изгубљеног детињства, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“, Београд;

2019 – Тријенале проширених медија „Реконекција“, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“, Београд.

Учествовала је на више радионица и колонија у земљи и иностранству. Стална поставка њених радова налази се у кафе-галерији „Бизон“.

Анализа рада

Докторски пројекат Катарине Рогановић може се прикључити међународном научном и уметничком покрету подстицања културе сећања, раширеном последњих година, који у свом центру има истраживања са данашњег гледишта геноцидних догађаја двадесетог века, пре свега холокауста над Јеврејима, обнављање сећања на жртве и починиоце, разматрање различитих аспеката масовних злочиначких покрета, историјског идеолошког, социолошког, психолошког, а ипак у мањој мери уметничких аспеката. Притом, ова истраживања сасвим оправдано у центру имају највећи, најорганизованији злочиначки подухват, холокауст над Јеврејима, али се стиче утисак да су организована истребљења других националних заједница у већој или мањој мери остала у сенци. То се односи и на геноцид који је у току Другог светског рата Независна држава Хрватска као државни и идеолошки задатак спроводила над својом српском популацијом. Рогановићева сматра да је овај феномен недовољно и недоследно истражен, понекад из различитих, пре свега политичких разлога, умањиван и на различите начине интерпретиран.

Пројекат *Музеј изгубљеног детињства* усмерава свој фокус на чудовишну, и чак у оквиру глобалних геноцидних догађања јединствену појаву постојања дечјих концентрационих логора, као подцелине система логора у Независној држави Хрватској за време Другог светског рата. Ова појава представља кулминативни, врхунски облик геноцида у етимолошком значењу тог термина, јер је усмерена не само на уклањање одраслих жена и мушкараца, него као завршни чин елиминисања једне националне заједнице, на затирање могућности обнављања сечењем изданака, на ултимативно и дефинитивно брисање одређеног националног идентитета свим могућим и немогућим средствима, од бруталног преваспитања до физичког уништења.

Рогановићева у центар својих истраживања поставља питање каква је то филозофија живота и архитектура друштвеног устројства која се темељи на дечјим хумкама и како се према њој поставити као човек и као истраживач. Она је свесна да неће моћи доћи до дефинитивних одговора, јер је потрага ометана опречним информацијама исконструисаним и инструментализованим подацима, као и упитним историјским контекстом, релативизацијом злочина и различитим интерпетацијама. Управо због тога она сматра да је неопходно оформити идеју и концепт из кога би се могла створити институција која ће помоћу савремених метода и научних достигнућа настојати да обједини и обелодани стечена знања о настрадалима, њиховом броју и идентитету за сва времена.

Стога је главна замисао пројекта Катарине Рогановић креирање својеврсног меморијалног центра, Музеја изгубљеног детињства, као споменика, објекта, куће посвећене невиним жртвама. Потрагом, сакупљањем и транспозицијом релевантних

података кроз вербалну, визуелну и звучну артикулацију, овај музеј има за циљ да креира тродимензионалну просторну форму, као могући одговор на питања о овом феномену, чији су главни актери деца и дечји свет, од лепоте детињства и дечје игре до ужасног страдања. Узимајући у обзир податке из објективних извора, као и субјективне доживљаје истинитих чињеница, пројекат је, полазећи од мултидисциплинарних аспеката (историјских, психолошких, социолошких), упућен на уметничку симболику, асоцијативност и на поетску реинтерпретацију. Употребом различитих просторних средстава, као и кроз вишемедијски приступ, рецепцијом ће се постићи свечулни доживљај.

Рогановићева је, као теоретску основу свог пројекта, проучила аспекте културе сећања и истраживања колективног памћења, која последњих година добијају све више присуства у научним проучавањима, пре свега у радовима Мориса Албваша и Алеиде и Јана Асмана, затим тематику холокауста, а посебно холокауста у Југославији, геноцида у Независној држави Хрватској и посебно страдања деце, али и политику колективне амнезије, као и уметничке транспозиције овог феномена кроз меморијалну архитектуру и поетске уметничке артефакте. Рогановићева закључује да је у претежно секуларном друштву култура сећања замена за религијски однос према времену и вечности, а да је уметничком стваралаштву отворена могућност да допринесе стварању конструктивне културе сећања у друштву у коме религијски ритуал као место чувања култа има ограничено деловање.

Пројекат се ослања на документациони материјал, али и на анализу сведочанстава преживеле деце логораша. Полазећи од различитих приступа и перспектива пројекат разматра животне приче сведока кроз форму видео сведочења која бележе наративе, визуелне представе, кључне мотиве и емоције и постају нови вид библиографије, односно извора. Истраживањем је обухваћено 20 преживелих, са временском дистанцом од преживљеног искуства од око 70 година.

Према замисли Рогановићеве меморијал «Музеј изгубљеног детињства» је објекат укопан на падинама Фрушке Горе. У њему би се сазнања и осећања, настала на путу кроз обимну грађу, документацију и сведочанства, сублимирала у низ надражаја, која ће посетиоцу, поред информативног третмана, пренети упечатљив емотивно – чулни доживљај. Приступ објекту води земљаним путем, који стиже до пружног колосека. Даље се може само малим возом, који је с једне стране метафора дечје играчке, али исто тако лаганим успоном у непознато ствара осећај неизвесности и напетости пред застрашујућом непознаницом.

Објекат је конципиран у ембрионалној форми, као пужолики свитак изникао из земље којој се и враћа, и састоји се од приземља, подземља и спратног нивоа. Графичка

разрада ових нивоа је интегрални део писаног рада Рогановићеве. Путања која води посетиоца кроз нивое и њихове просторе заснована је на путу деце кроз степене страдања, али та путања није фактографски документарна нити информативна, него се заснива на транспонованој догађајности, на уметничкој вишемедијској реминисценцији могућих осећања насталих током проласка деце кроз кругове пакла. Зато важну функцију читавог комплекса чини драматуршки осмишљен пролазак кроз простор. Редослед просторних сегмената није у домену нехотичног или случајног већ је прецизно планиран архитектонским средствима, визуелном артикулацијом, концептом светла и таме и звучном инсталацијом.

Прва просторија у коју улази посетилац је кружна. Она симболише простор светлости и лепоте детињства, идилични свет невиности који претходи страдању, свет маште и играчака, наивних дечјих игара, кикота и дечјих песмица. Следећа етапа је растанак са идиллом. За посетиоцем се шокантно затварају тешка огромна врата, која се са унутрашње стране не могу отворити. Просторија се криви и деформише, преовлађује затамњење. Иза следећих врата простор се сегментира у уске пролазе различитих ширина, који симболизују сортирање, класификацију сличну класификацији робе за потрошњу. Површина зидова прекривена је фотографијама деце. На крају сваког суженог сегмента прелази се у следећу секвенцу.

Пролази се претварају у логорске колоне паралелних ходника, чији зидови постају полутранспарентне мембране на којима се пројектују и смењују слике метежа, старе циглане, хангара, бодљикавих жица, људи у униформама који се приближавају и удаљавају, часних сестара, новинских страна и прогласа, праћено предимензионираним звуковима чангрљања ланаца, удараца маља, стругања оштрице ножа, корака чизми по бетону. Затим се подна површина нагиње и понире наниже, под земљу, у просторију страдања. Задржавајући висину плафона претходне просторије, док се тлом које пада у нагибу разјапљују чељусти просторне форме која гута, приказује се пут у смрт. Огромна закривљена зидна површина прекривена је разноликим предметима. Као што су предмети дечјег живота у почетној просторији означавали безбрижност детињства, овде цуцле, чигре, звечке, фрулице, лопте, аутићи представљају оно што је остало после смрти. Дуга просторија завршава се понором – јамом, чије дно испуњава вода. Јама и вода на дну је и Сава и бездан и жеђ и гробница и стратиште и чистилиште. Преко јаме се назире пут ка светлости кроз отвор којим се стрмом рампом, уз напор, нагло стреми ка површини.

Излазна кружна просторија отворена је са свих страна великим стакленим површинама које поглед шаљу небесима у бескрај, али и ка стратиштима у даљини. Просторија је замишљена као видиковац. На закривљеним стакленим површинама

налазило би се неколико рамова са неприметним закошеним таблама/екранима, који би постали видљиви тек кад им се посетилац приближи. На појединачним дисплејима би биле приказане географске карте овог поднебља, на којима би била обележена места логора, а притиском на поједину ознаку би се појавиле информације о дотичном логору. На исти начин би на следећим дисплејима била обележена места и села погођена погромима, јаме, вртаче, реке којима су пловили лешеви, као и места верских прогона, и мапа избегличких путева, збегова, организованих депортација и одвођења на рад у Немачку.

Саставни део овог пројекта је изложба «Музеј изгубљеног детињства» одржана у Малој галерији уметничког павиљона «Цвијета Зузорић». Како замишљени објекат Музеја изгубљеног детињства са свим техничко-технолошким карактеристикама поставља за реализацију огромне материјално-техничке захтеве, које је тренутно немогуће остварити, дошло се до идеје да се у галеријском простору представи узорак идеје о самом раду. Детаљи који су изведени и приказани бирани су на основу идеје да се кроз једноставну просторну интервенцију посматрачу приближи, не скраћени приказ читавог садржаја замишљеног објекта, него концепт из ког је настао, суштина идеје замишљеног меморијала. Намера је била да се, уместо препричавања догађајних секвенци, потенцијални дух места (*genius loci*) преточи у вишемедијску уметничку поставку и тако уобличен оживи у тренутно расположивом галеријском простору. Одсуство природне светлости у Малој галерији било је неопходно како би артикулација осветљења била осмишљена, креирана, прилагођена и изведена у простору за сваки сегмент појединачно. Поставка се састоји од три сегмента: видео рад, просторна инсталација и документациони део.

Просторна инсталација, сачињена од 40 празнина које тек при дну испуњавају разнобојни мирисни прахови, има за циљ да кроз метафору мозаичког приказа повеже смрт са тек започетим животом, са радношћу детињства, мирис нежне дечје пути и цветне природе са смрадом, болешћу и трулежом. Објекат који исијава постављен је на постамент високо, позива посматрача да му приђе и над њим се надвије, тако да само лице посматрача бива осветљено. Тиме и посматрач постаје сведок истине. Број 40 изабран је као симбол броја нараштаја у Библији. Прашкасте боје којима су испуњене празнине комбиноване су интуитивно, без класификације у погледу боје, мириса или структуре. Ипак, посматрачу је могуће поједине боје осетити асоцијативно као симболе детињства, живота, хармоније, чистоте, вечности, патње, , пепела, смрти итд. Такође сваки од ових прахова може се разумети и као гробна хумка.

Наспрам инсталације смештен је у ниши документарни део, који се састоји од 40 дечјих портрета, аутентичних фотографија начињених у логору у Сиску. Формат

фотографија одговара димензијама отвора хумкица на инсталација. Фотографије су израђене на плексигласу и причвршћене на подлогу испод које је монтирана расвета. Прикази малишана оивичени су колективним ореолом скривеног позадинског осветљења, налазећи се на тај начин у магновењу, негде између овоземаљског и оностраног.

Видео рад је пројектован на централном зиду галерије. У овом раду игра боја симболише незауостављивост сећања и мисли о животима у времену, о њиховој међусобној вези, о прожимању и потирању. Уз минималистичке звуке сферних тонова вода извире чиста и слива се на избраздану подлогу, пуну канала и препрека, за које су заглављени пигменти. Лагано задирући у структуру подлоге вода активира пигменте, њиховим стапањем, мешањем боја, означава сложеност односа и нераскидиву везу свега у трајању и говори о чистом извору и новом животу, чија бистрина долази након истека мутног. Звук у овом раду као знак вечне течности говори о пролазности, о пражњењу и допуни, о пулсирању вечности којим се пробија нови живот.

Иако се ова три сегмента посматрају појединачно, они ипак у својој корелацији стварају скупни доживљај односа чистоте и злочина, трајања и ништавила, уништења и новог живота.

Оцена резултата

Концепт докторског пројекта Катарине Рогановић представља вишемедијску поетску транспозицију драматургије од чистоте безбрижног живота, преко страдања и смрти, до апотеозе. Пројекат Музеја изгубљеног детињства заснован је на истраживању геноцида над децом и дечјих логора у Независној држави Хрватској и резултат је с једне стране истраживања вишедисциплинарних аспеката теме (историјски, социолошки, психолошки, антрополошки, документарни, поетски), а с друге стране дубоко личног емотивног ангажмана и емпатије саме Катарине и њене поетске реинтерпретације. Иако превасходно националан, и по логици и по почетном надахнућу, пројекат се уздиже од искључиво националног аспекта и у први план ставља трагичну судбину деце човечанства, чиме идеја постаје универзална и метафизичка, и цео пројекат добија димензије реквијема. Својеврсну драматургију пројекта чине етапе путање страдања, које се асоцијативно могу поредити са етапама Христовог страдања, које су реализоване асоцијативно, симболички, вишемедијским инсталацијама, интеракцијом просторних, визуелних, звучних, светлосних и дигиталних означања. Замисао пројекта Катарине Рогановић представља новину у нашој музеолошкој теорији и пракси.

Критички осврт

Основна вредност и новина пројекта Катарине Рогановић је у томе што, иако се ради о својеврсном концепту музеја, њена замисао се у потпуности одваја од музејске информативности и документарности. Тиме се цела замисао уздиже на универзални ниво и добија размере поетског оплакивања страдања, реминисценције визуелног, просторног и звучног осећања страдале деце, а не документарне дескрипције. Секвенце страдања (као етапе Христове Пасије) нису реконструкције догађајних етапа, него су след догађаја и путања страдања оживљени поетском транспозицијом, симболизацијом и апстракцијом, чулним деловањем визуелних, звучних и дигиталних средстава који чине просторне инсталације, у којима посебну улогу имају и димензије просторних сегмената, њихова фактура, сурвавања и успони. Путања од овоземаљског до подземног и небеског није само симболична, него је и својеврсно емотивно чистиште. Поставка на изложби у Уметничком павиљону је мали узорак уметничког приступа креирању Музеја изгубљеног детињства, док је главни део целокупне замисли, чија практична реализација захтева огромна финансијска, грађевинска и техничко-технолошка средства, детаљно представљен, вербално и графички, у писаном раду.

Закључак

Музеј изгубљеног детињства, докторски пројекат Катарине Рогановић представља ауторску идеју која је захтевна и иновативна. Она представља новину у нашим музеолошким концептима. Музеј Рогановићеве се не састоји од експоната, није информативан ни декларативан. Тема страдања у дечјим логорима обрађена је поетском реинтерпретацијом. След трагичне путање представљен је као низ просторно-визуелно-звучних-светлосних-видео инсталација, које нису у функцији реконструкције трагичних догађаја, него су поетске и симболичке, често апстрактне реминисценције чулног доживљаја појединих етапа страдања, од чистоте детињства преко страдања, смрти до апотеозе. И поред такве поетске транспозиције и одсуства буквалне документарности тема остаје читљива и потресна, и поред тога што је национално укореењена, она постаје универзална и метафизичка. Највећи део пројекта Катарине Рогановић, чија реализација захтева огроман финансијски, грађевински и технички подухват, детаљно је обрађен, вербално и графички, у писаном раду, док је поставка у Малој галерији Уметничког павиљона «Цвијета Зузорић» узорак основних елемената читавог пројекта.

На основу свега изложеног чланови комисије сматрају да пројекат Катарине Рогановић *Музеј изгубљеног детињства* испуњава критеријуме докторског уметничког

пројекта и препоручују Већу интердисциплинарних студија и Сенату Универзитета уметности да пројекат прихвате и упуте га у даљу процедуру одбране.

Чланови комисије

Доктор уметности Иван Правдић, редовни професор Академије уметности у Новом Саду

Доктор уметности Светлана Савић, ванредни професор Факултета музичке уметности

Доктор уметности Здравко Јоксимовић, редовни професор Факултета ликовних уметности

Доктор уметности Ана Гњатовић, ванредни професор Факултета уметности Универзитета у Приштини – Косовска Митровица – Звечан

Светозар Рапајић, професор емеритус Универзитета уметности, ментор